

**АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ТА ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПАТ «ОЩАДБАНК»****Сердюк О. М.**

Проведена оценка качества кредитного портфеля и влияния отдельных факторов на процентный доход от кредитных операций ПАО «Ощадбанк». Для оценки влияния на процентный доход от кредитных операций процентных расходов на привлечение средств и рентабельности кредитных операций применена предложенная факторная модель. Выяснено, что на рост процентного дохода от кредитных операций положительно повлиял рост процентных расходов на привлечение ресурсов, в сокращение рентабельности кредитных операций оказало негативное влияние.

Проведено оцінку якості кредитного портфелю та впливу окремих чинників на процентний дохід від кредитних операцій ПАТ «Ощадбанк». Для оцінки впливу на процентний дохід від кредитних операцій процентних витрат на залучення коштів та рентабельності кредитних операцій застосовано запропоновану факторну модель. З'ясовано, що на зростання процентного доходу від кредитних операцій позитивно вплинуло зростання процентних витрат на залучення ресурсів, в скорочення рентабельності кредитних операцій вплинуло негативно.

Assessed the quality of the loan portfolio and the impact of individual factors on the interest income from credit operations PJSC "Oschadbank." To assess the impact on interest income from lending interest expense of raising funds and profitability of lending operations applied the proposed factor model. It was found that the increase in interest income from credit operations positively influenced by the increase in interest expense on the mobilization of resources, reduction in the profitability of lending operations had a negative impact.

Сердюк Е. Н.

канд. экон. наук, доц. каф. УиА ДГМА
elena.serdyuk@mail.ru

ДГМА – Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск.

УДК 336.717.061

Сердюк О. М.

АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ТА ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПАТ «ОЩАДБАНК»

Видача кредитів, як і залучення депозитів, є основними видами діяльності банківських установ, у тому числі і ПАТ «Ощадбанк» – одного із найбільших фінансових інститутів української держави, що має найбільш розгалужену мережу філій – близько 6000. Таким чином, аналіз фінансової ефективності кредитних операцій на його прикладі є досить актуальним.

Дослідженню проблем аналізу кредитної діяльності банків значну увагу приділено у роботах таких вчених, як А. Герасимович [1], О. Дзюблук [2], В. Пірог [3], Л. Сисоева [4] та ін. Але питання аналізу кредитного портфеля потребує подальшої уваги, враховуючи важливу роль кредитних операцій в формуванні доходів банків.

Метою статті є оцінка якості кредитного портфелю ПАТ «Ощадбанк» та впливу окремих чинників на процентний дохід від кредитних операцій банку.

Для аналізу використані дані річних фінансових звітів банку [5].

Для власних потреб ПАТ «Ощадбанк» в 2011 р. та в 2012 р. залучав кошти від міжнародних та інших фінансових організацій (випуск єврооблігацій). Кредити, надані клієнтам зростають з року в рік. Найбільше зростання відбулось на кінець 2011 р. (на 18,5 %). В 2010 р. банк не отримував кредитів, а в 2011–2012 рр. було випущено єврооблігацій понад на суму понад 10 млрд. грн. (табл. 1, рис.1).

Таблиця 1

Динаміка отриманих та наданих кредитів в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

Показники	Значення на кінець року, тис. грн.			Темпи приросту, %	
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2011/ 2010	2012/ 2011
Кредити, надані клієнтам	42 572 180	50 459 932	51 337 576	18,5	1,7
Кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	0	5 705 125	5 715 614	-	0,2

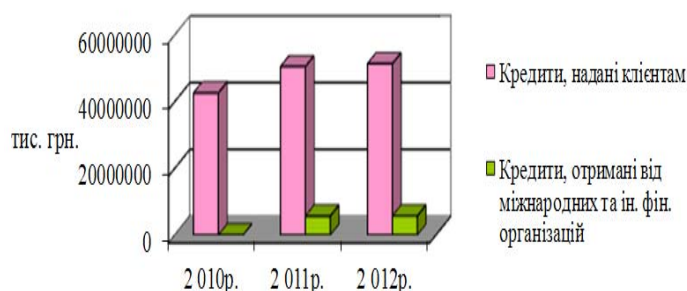

Рис. 1. Порівняльна динаміка отриманих та наданих кредитів в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

Аналіз якості кредитного портфелю банку з погляду захищеності від можливих втрат передбачає оцінку таких відносних показників: коефіцієнт покриття позик капіталом; коефіцієнт захищеності позик; коефіцієнт забезпеченості позик [1].

Розрахунок та аналіз покриття позик капіталом банку наведено у табл. 2. Коефіцієнт покриття позик капіталом характеризує забезпеченість наданих позик власним капіталом. Скорочення цього коефіцієнта в 2011 р. є негативною тенденцією, але на кінець 2012 р. коефіцієнт зріс на 0,5 %, що зумовлено перевищенням темпів зростання капіталу банку над темпами зростання наданих кредитів.

Таблиця 2

Аналіз якості покриття позик капіталом в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

№	Показники	Значення на кінець року			Темпи приросту, %	
		2010 р.	2011 р.	2012 р.	2011/2010	2012/2011
1	Капітал, тис. грн.	15 984 488	17 357 547	17 756 391	8,6	2,3
2	Кредити, надані клієнтам, тис. грн.	42 572 180	50 459 932	51 337 576	18,5	1,7
3	Коефіцієнт покриття позик капіталом, од. (ряд. 1/ряд.2)	0,375	0,344	0,346	-8,4	0,5

До внутрішніх чинників захисту кредитного портфеля від можливих збитків відноситься створення резервів, що дозволяє захистити банк від можливих збитків у випадку неповернення кредитів. Цей коефіцієнт характеризує ступінь формування резервів під очікувані втрати по кредитним операціям банку. Аналіз захищеності кредитного портфелю в ПАТ «Ощадбанк» наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Аналіз захищеності кредитного портфелю в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

№	Показники	Значення на кінець року			Темпи приросту, %	
		2010 р.	2011 р.	2012 р.	2011/2010	2012/2011
1	Загальна сума кредитів, наданих клієнтам, тис. грн.	49 096 889	58 837 217	61 346 351	19,8	4,3
2	Резерв на покриття збитків від знецінення, тис. грн.	6 524 709	8 377 285	10 008 775	28,4	19,5
3	Всього кредитів, наданих клієнтам (за мінусом резерву), тис. грн.	42 572 180	50 459 932	51 337 576	18,5	1,7
4	Нараховані процентні доходи, включені до складу кредитів, тис. грн.	1 187 721	1 383 689	1 825 262	16,5	31,9
5	Коефіцієнт захищеності позик, од. [ряд.2/ряд.1]	0,13	0,14	0,16	7,1	14,6

Треба відзначити, що сума резерву на покриття збитків від знецінення зростає більш суттєвими темпами, ніж загальна сума наданих кредитів. Це призводить до зростання коефіцієнта захищеності позик. Цей коефіцієнт перевищує оптимальне значення і зростає з 13 % до 16 %. Отже позики, надані клієнтам, є захищеними.

Динаміка захищеності кредитного портфелю наведена на рис. 2.

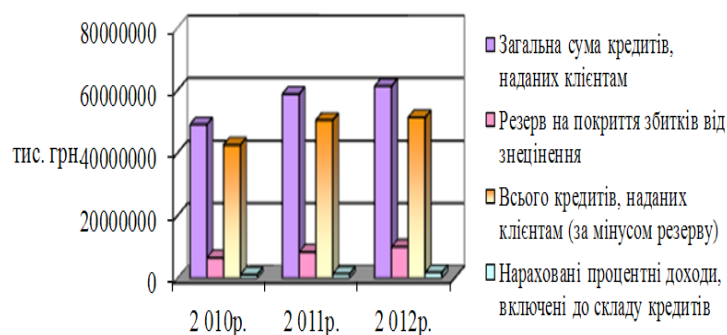

Рис. 2. Динаміка захищеності кредитного портфелю в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

Динаміка та структура кредитів, наданих клієнтам, в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр. залежно від забезпеченості розглянута в табл. 4. Суттєво зростає сума кредитів, забезпечених нерухомим майном та забезпечених грошовими коштами.

Таблиця 4

Динаміка та структура кредитів, наданих клієнтам, в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр. залежно від забезпеченості

Показники	Значення на кінець року, тис. грн.			Темпи приросту, %		Питома вага, %		
	2 010р.	2 011р.	2 012р.	2011/ 2010	2012/ 2011	2 010р.	2 011р.	2 012р.
Кредити, забезпечені обладнанням та ін. рухомим майном та правами на нього	32 309 372	34 781 154	31 844 848	7,7	-8,4	65,8	59,1	51,9
Кредити, забезпечені нерухомим майном та правами на нього	9 040 923	15 398 437	19 897 251	70,3	29,2	18,4	26,2	32,4
Кредити, забезпечені державними борговими цінними паперами та гарантіями	5 721 265	5 968 474	5 735 197	4,3	-3,9	11,7	10,1	9,3
Незабезпечені кредити	1 964 733	2 637 849	3 351 506	34,3	27,1	4,0	4,5	5,5
Кредити, забезпечені грошовими коштами	60 596	51 303	517 549	-15,3	908,8	0,1	0,1	0,8
Загальна сума кредитів, наданих клієнтам	49 096 889	58 837 217	61 346 351	19,8	4,3	100	100	100
Резерв на покриття збитків від знецінення	6 524 709	8 377 285	10 008 775	28,4	19,5			
Всього кредитів, наданих клієнтам (за мінусом резерву)	42 572 180	50 459 932	51 337 576	18,5	1,7			

Кредити, надані клієнтам, забезпечені в основному обладнанням та іншим рухомим майном та правами на нього (65,8 % в 2010 р., 59,1 % в 2011 р. та 51,9 % в 2012 р.). На другому місці – кредити, забезпечені нерухомим майном та правами на нього, їх питома вага зростає з 18,4% в 2010 р. до 32,4% в 2012 р. (рис. 3).

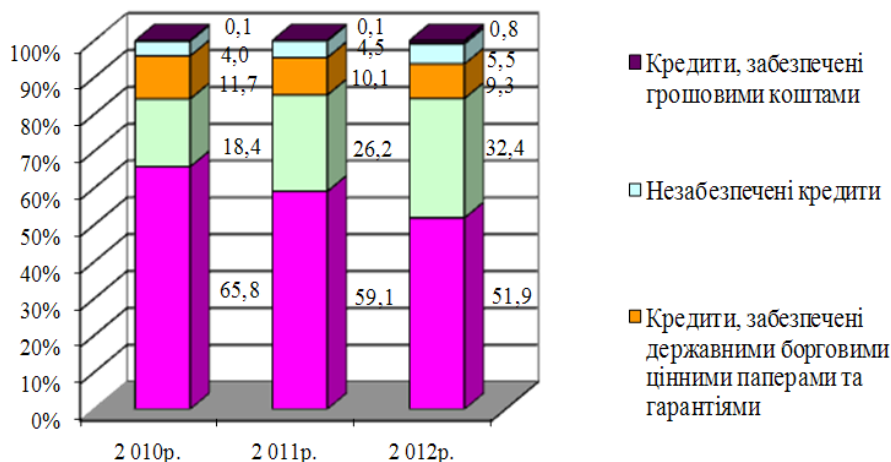

Рис. 3. Структура кредитів, наданих клієнтам, в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр. залежно від забезпеченості

Аналіз якості кредитного портфеля з погляду захищеності від можливих втрат передбачає проведення аналізу забезпеченості позик банку. Характер динаміки забезпеченості позик ПАТ «Ощадбанк» наведено в табл. 5. Зростає частка незабезпечених кредитів з 4 % до 5,46 %. У зв'язку з цим скорочується коефіцієнт забезпеченості позик з 0,96 до 0,95.

Таблиця 5

Оцінка забезпеченості позик в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

Показники	Значення на кінець року			Темпи приросту, %	
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2011/2010	2012/2011
Забезпечені кредити (ЗК), тис. грн.	47 132 156	56 199 368	57 994 845	19,2	3,2
Незабезпечені кредити (НК), тис. грн.	1 964 733	2 637 849	3 351 506	34,3	27,1
Загальна сума кредитів, наданих клієнтам (К), тис. грн.	49 096 889	58 837 217	61 346 351	19,8	4,3
Коеф. забезпеченості позик, од. (Кзп = ЗК/К)	0,96	0,96	0,95	-0,5	-1,0
Частка незабезпечених позик, % (Чнп = (НК/К)*100 %)	4,00	4,48	5,46	12,0	21,9

Динаміка та структура позичальників ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр. за секторами економіки розглянута в табл. 6.

Серед позичальників банку майже всі галузі економіки, але найбільша питома вага кредитів надана підприємствам нафтогазової та хімічної промисловості. Кредити, надані НАК «Нафтогаз України» та ПАТ «Укртранснафта», склали на кінець 2010 р. 51,6 % від загального кредитного портфеля, на кінець 2011 р. – 35,9 %, на кінець 2012 р. – 34,5 %.

При скороченні суми кредитів, наданих підприємствам нафтогазової та хімічної промисловості, зростає сума кредитів, наданих будівельній промисловості (рис. 4).

Таблиця 6

Динаміка та структура позичальників ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр. за секторами економіки

Показники	Значення на кінець року, тис. грн.			Темпи приросту, %		Питома вага, %		
	2010р.	2011р.	2012р.	2011/2010	2012/2011	2010р.	2011р.	2012р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
Нафтогазова та хімічна промисловість	25 338 119	21 146 681	21 154 117	-16,5	0,0	51,6	35,9	34,5
Будівництво та нерухомість	4 127 337	6 823 917	10 771 749	65,3	57,9	8,4	11,6	17,6
Енергетика	5 068 398	8 256 497	8 295 943	62,9	0,5	10,3	14,0	13,5
Торівля	1 550 239	6 643 738	5 073 499	328,6	-23,6	3,2	11,3	8,3
Фізичні особи	5 028 397	4 468 603	4 564 554	-11,1	2,1	10,2	7,6	7,4
Виробництво промислових та товарів народного споживання	203 620	201 876	4 102 958	-0,9	1932,4	0,4	0,3	6,7
Будівництво та ремонт доріг	3 333 131	2 720 929	2 483 429	-18,4	-8,7	6,8	4,6	4,0
Гірничодобувна та металургійна промисловість	332 132	1 626 757	2 266 267	389,8	39,3	0,7	2,8	3,7
Сільське господарство та харчова промисловість	1 698 933	4 039 101	1 072 694	137,7	-73,4	3,5	6,9	1,7
Машинобудування	630 409	728 519	857 038	15,6	17,6	1,3	1,2	1,4

Продовження табл. 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Транспорт	474 295	809 674	505 158	70,7	-37,6	1,0	1,4	0,8
Готельно-ресторанний бізнес	6 670	41 142	74 368	516,8	80,8	0,0	0,1	0,1
Послуги	8 432	11 321	17 294	34,3	52,8	0,0	0,0	0,0
Органи місцевого самоврядування	1 208 866	1 207 798	12 153	-0,1	-99,0	2,5	2,1	0,0
Видавнича діяльність	8 172	6 361	2 983	-22,2	-53,1	0,0	0,0	0,0
Медіа та зв'язок	633	281	211	-55,6	-24,9	0,0	0,0	0,0
Фінансові послуги	60 371	0	12	-100,0		0,1	0,0	0,0
Інші	18 735	104 022	91 924	455,2	-11,6	0,0	0,2	0,1
Загальна сума кредитів, наданих клієнтам	49 096 889	58 837 217	61 346 351	19,8	4,3	100	100	100
Резерв на покриття збитків від знецінення	6 524 709	8 377 285	10 008 775	28,4	19,5			
Всього кредитів, наданих клієнтам (за мінусом резерву)	42 572 180	50 459 932	51 337 576	18,5	1,7			

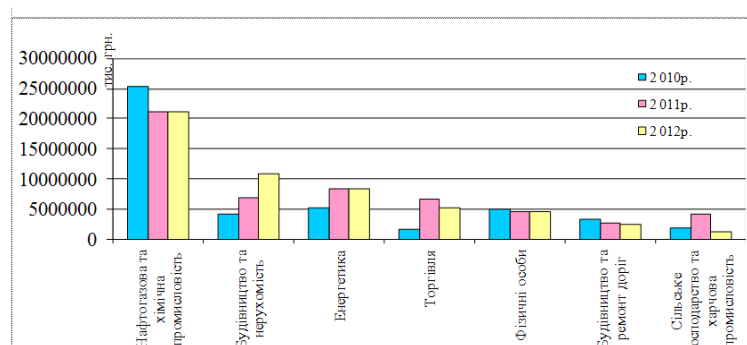

Рис. 4. Динаміка позичальників ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр. за секторами економіки

Питома вага кредитів, наданих фізичним особам, на кінець 2010 р. становила 10,2 % від загальної суми, а на кінець 2012 р. скоротилась до 7,4 %.

Динаміка та структура загальної суми кредитів, наданих фізичним особам, розглянута на в табл. 7. Фізичним особам надаються споживчі кредити, іпотечні кредити, автокредити та інші. Протягом 2010–2012 рр. скорочується сума споживчих кредитів, автокредитів та інших споживчих кредитів. При цьому зростає сума іпотечних кредитів та інших кредитів. Найбільшу питому вагу в загальній сумі кредитів, наданих фізичним особам, займають споживчі кредити, забезпечені нерухомістю та гарантіями (44 % – 40,7 %). На другому місці – іпотечні кредити (21,8 % – 28,5 %).

Таблиця 7

Динаміка та структура загальної суми кредитів, наданих фізичним особам, в ПАТ «Ощадбанк» на кінець 2010–2012 рр.

Показники	Значення на кінець року, тис. грн.			Темпи приросту, %		Питома вага, %		
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2011/2010	2012/2011	2010 р.	2011 р.	2012 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Споживчі кредити, забезпечені нерухомістю та гарантіями	2 212 252	1 969 312	1 857 883	-11,0	-5,7	44,0	44,1	40,7
Іпотечні кредити	1 094 605	1 105 732	1 299 617	1,0	17,5	21,8	24,7	28,5

Продовження табл. 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Автокредити	883 950	628 790	531 334	-28,9	-15,5	17,6	14,1	11,6
Інші споживчі кредити	619 605	444 919	404 157	-28,2	-9,2	12,3	10,0	8,9
Інші кредити	217 985	319 850	471 563	46,7	47,4	4,3	7,2	10,3
Загальна сума кредитів, наданих фізичним особам	5 028 397	4 468 603	4 564 554	-11,1	2,1	100	100	100
Резерв на покриття збитків від знецінення	1 892 484	2 155 163	2 210 410	13,9	2,6			
Всього кредитів, наданих фізичним особам (за мінусом резерву)	3 135 913	2 313 440	2 354 144	-26,2	1,8			

Аналіз ефективності кредитних операцій наведено в табл. 8.

Таблиця 8

Аналіз ефективності кредитних операцій в ПАТ «Ощадбанк» в 2010–2012 рр.

Показники	Значення показника			Відхилення, +/-	
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2011/ 2010	2012/ 2011
Процентний дохід від кредитних операцій (ДК)	6 527 413	7 071 304	7 387 826	543 891	316 522
Процентні доходи (всього) (Д)	7 652 612	8 529 964	10 073 525	877 352	1 543 561
Процентні витрати (В)	3 509 132	3 928 676	4 784 711	419 544	856 035
Середня сума кредитних вкладень ($\bar{K}$)	44 144 229	46 516 056	50 898 754	2 371 828	4 382 698
Середня сума активів ($\bar{A}$)	57 473 377	65 706 348	78 636 121	8 232 971	12 929 773
Доходність кредитних вкладень ($K_{дк} = \frac{ДК}{\bar{K}}$)	0,15	0,15	0,15	0,00	-0,01
Доходність активів за рахунок кредитних операцій ($Д_A = \frac{ДК}{\bar{A}}$)	0,11	0,11	0,09	-0,01	-0,01
Частка доходів від кредитних операцій у загальній сумі доходів ($Ч_{дк} = \frac{ДК}{Д}$)	0,85	0,83	0,73	-0,02	-0,10
Рентабельність кредитних операцій ($P_{ко} = \frac{ДК}{В}$)	1,86	1,80	1,54	-0,06	-0,26

Процентний дохід від кредитних операцій перевищує процентні витрати на залучення коштів, що забезпечує прибуток банку (рис. 5).

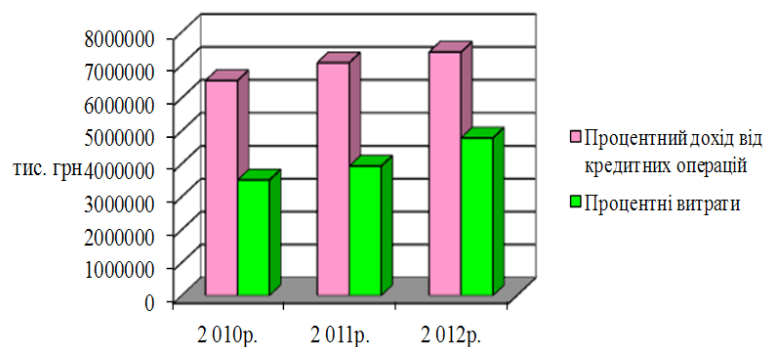

Рис. 5. Порівняльна динаміка процентного доходу від кредитних операцій та процентних витрат на залучення коштів в ПАТ «Ощадбанк» в 2010–2012 рр.

Щорічно зростає як середня сума кредитних вкладень, так і середня сума загальних активів банку (рис. 6).

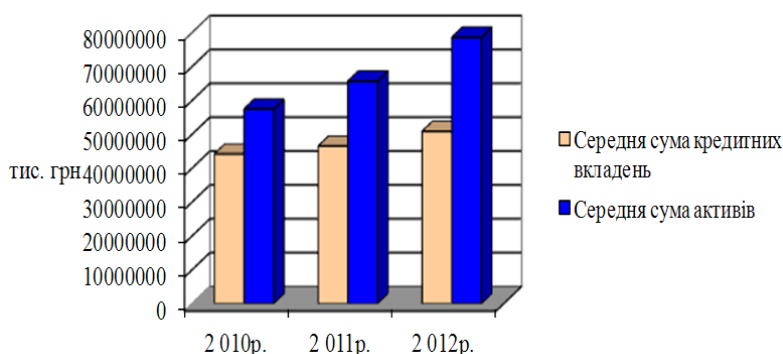

Рис. 6. Порівняльна динаміка середньої суми кредитних вкладень та середньої суми активів в ПАТ «Ощадбанк» в 2010-2012 рр.

Коефіцієнт доходності кредитних вкладень стабільний і становить 0,15. При цьому доходність активів за рахунок кредитних операцій скорочується з 0,11 до 0,09 (рис. 7).

Треба відзначити, що частка доходів від кредитних операцій у загальній сумі доходів банку скорочується з 85 % до 73 %. Рентабельність кредитних операцій також скорочується з 1,86 до 1,54, але при цьому залишається досить високою (рис. 8).

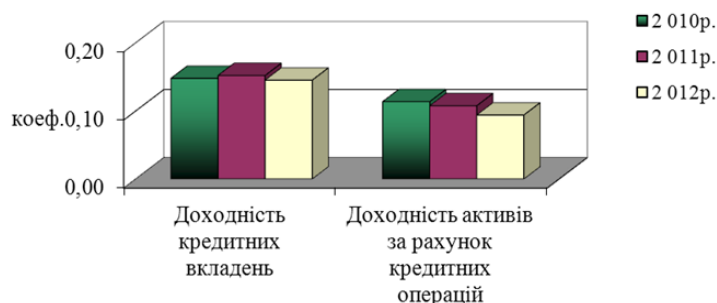

Рис. 7. Динаміка доходності кредитних вкладень та доходності активів за рахунок кредитних операцій в ПАТ «Ощадбанк» в 2010–2012 рр.

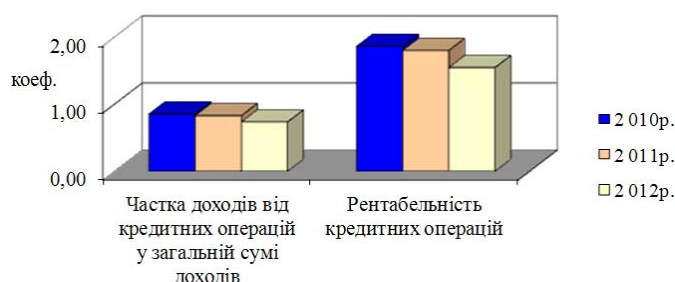

Рис. 8. Динаміка частки доходів від кредитних операцій у загальній сумі доходів і рентабельності кредитних операцій в ПАТ «Ощадбанк» в 2010–2012 рр.

Для оцінки впливу процентних витрат на залучення коштів та рентабельності кредитних операцій на процентний дохід від кредитних операцій можна застосувати запропоновану факторну модель:

$$ДК = В \times P_{ко} \quad (1)$$

Розрахунки зведено в табл. 9 та відображено на рис. 9.

Таблиця 9

Оцінка впливу процентних витрат на залучення коштів та рентабельності кредитних операцій на процентний дохід від кредитних операцій в ПАТ «Ощадбанк» в 2010–2012 рр.

Впливаючий чинник	Формула розрахунку	2011 р. до 2010 р.	2012 р. до 2011 р.
Процентні витрати	$\Delta ДК_B = \Delta B \times P_{ко_1}$	780 403	1 540 795
Рентабельність кредитних операцій	$\Delta ДК_{P_{ко}} = \Delta P_{ко} \times B_2$	-236 512	-1 224 273
Баланс відхилень		543 891	316 522

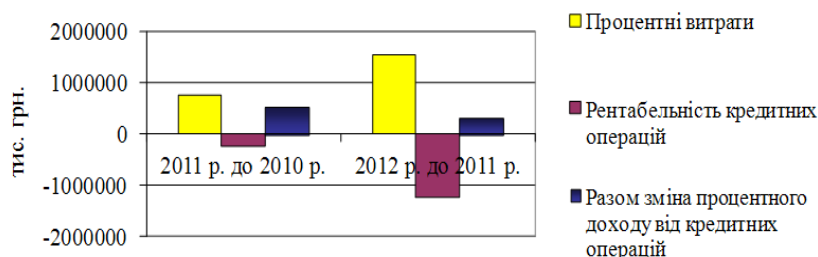

Рис. 9. Оцінка впливу процентних витрат на залучення коштів та рентабельності кредитних операцій на процентний дохід від кредитних операцій в ПАТ «Ощадбанк» в 2010–2012 рр.

Результати аналізу свідчать, що в 2011 р. порівняно з 2010 р. процентний дохід від кредитних операцій збільшився на 543 891 тис. грн., в тому числі за рахунок зростання процентних витрат на залучення коштів – зріс на 780 403 тис. грн., а за рахунок зменшення рентабельності кредитних операцій – скоротився на -236 512 тис. грн. В 2012 р. порівняно з 2011 р. процентний дохід від кредитних операцій збільшився на 316 522 тис. грн., в тому числі за рахунок зростання процентних витрат на залучення коштів – зріс на 1 540 795 тис. грн., а за рахунок зменшення рентабельності кредитних операцій – скоротився на -1 224 273 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Кредити, надані клієнтам зростають з року в рік. Кредити забезпечені в основному рухомим майном та правами на нього. Серед позичальників банку майже всі галузі економіки, але найбільша питома вага кредитів надана підприємствам нафтогазової та хімічної промисловості. На зростання процентного доходу від кредитних операцій позитивно вплинуло зростання процентних витрат на залучення ресурсів, в скорочення рентабельності кредитних операцій вплинуло негативно. З метою підвищення ефективності кредитних операцій банку можна запропонувати розширити програми кредитування, що сприятиме загальному зростанню процентних доходів від здійснення кредитних операцій. Зокрема, може бути запропоновано надання вигідної кредитної лінії для власників зарплатних карток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко [та ін.] ; ред. А. М. Герасимовича – К. : КНЕУ, 2005.
2. Дзюблюк О. В. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / О. В. Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 9. – С. 108–124.
3. Пірог В. В. Оцінювання якості кредитного портфеля банків з урахуванням виконання економічних нормативів НБУ / В. В. Пірог // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 228–235.
4. Сисоєва Л. Ю. Банки України в інтеграційних процесах на інвестиційному ринку [Електронний ресурс] : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Л. Ю. Сисоєва. – Суми : Українська академія банківської справи національного банку України, 2011. – 306 с.
5. Офіційний сайт ПАТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.oshadnybank.com/ua/>.
6. Волкова О. В. Проблеми та шляхи використання інформаційних технологій у сфері обліку та аудиту / О. В. Волкова // Інформаційні технології у змісті освіти та практичній діяльності фахівців з обліку і аудиту: проблеми методології та організації : тези доп. наук.-практ. конф. 18 лютого 2010 р. – К. : КНЕУ, 2010. – 305, [7]. ISBN 978-966-483-188-5.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2014 р.